

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 47/97

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí dňa 27. októbra 1997 v senáte zloženom z predsedu JUDr. Júliusa Černáka, sudcov JUDr. Ľubomíra Dobríka a JUDr. Jána Drgonca, vo veci podnetu [REDAKOVANÉ] ako zákonnej zástupkyne dcéry [REDAKOVANÉ], bytom [REDAKOVANÉ] zastúpenej JUDr. Ivetou Rajtákovou, advokátkou, vo veci porušovania práv dieťaťa priznaného čl. 3 a 16 Dohovoru o právach dieťaťa v spojení s čl. 19 ods. 2 a čl. 41 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky proti Slovenskej republike, zastúpenej Okresným úradom Košice I, takto

r o z h o d o l :

Slovenská republika, zastúpená Okresným úradom Košice I, práva maloletej [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], priznané čl. 3 a 16 Dohovoru o právach dieťaťa v spojení s čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky p o r u š i l a .

Vo zvyšnej časti sa návrhu n e v y h o v u j e .

Odôvodnenie:

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) obdržal dňa 16. júna 1997 podnet [REDAKOVANÉ], bytom [REDAKOVANÉ] ako zákonnej zástupkyne dcéry [REDAKOVANÉ], na začatie konania pred ústavným súdom pre porušenie práv dieťaťa priznaného čl. 3 a 16 Dohovoru o právach dieťaťa (ďalej len „Dohovor“). K porušeniu práv dieťaťa podľa navrhovateľky dochádza v konaní na Okresnom úrade Košice I, na ktorom sa domáhala ochrany maloletej dcéry [REDAKOVANÉ] pred útokmi susedových synov [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ].

Navrhovateľka uviedla, že Okresný úrad Košice I - oddelenie sociálnej starostlivosti o rodinu a dieťa, na ktoré sa obrátila so žiadosťami o pomoc, maloletému [REDAKOVANÉ], ako hlavnému útočníkovi, nezabránil v útokoch na jej dcéru, ktorá v dôsledku jeho opakovaných fyzických útokov musela byť ambulantne ošetrovaná a bola aj práceneschopná. (Svoje tvrdenie doložila lekárskymi potvrdeniami, v ktorých pediatrička MUDr. [REDAKOVANÉ] potvrdzuje, že dňa 10. marca 1995 bola maloletá [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], ošetrovaná na LSPP-FNsP, pričom bolo konštatované, že následkom úderu od lopty, ktorú jej do hlavy hodil [REDAKOVANÉ], došlo u nej k pohmoždeniu záhlavia s podozrením na otras mozgu, v ďalšej lekárskej správe detská pediatrička potvrdzuje, že maloletá [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], utrpela dňa 17. mája 1995 úraz - pohmoždenie driekovej oblasti po tom, čo ju [REDAKOVANÉ] kopol do chrbta.) K podaniu priložila chronologický priebeh udalostí, ktoré podľa nej dokazujú porušovanie základných práv a slobôd jej rodiny, ako aj korešpondenciu s obvodným prokurátorom Košice I vo veci jej sťažnosti proti uzneseniu o odložení veci podozrenia z trestného činu ublíženia na zdraví maloletej [REDAKOVANÉ] (vec bola vedená na Obvodnej prokuratúre Košice I pod sp. zn. 2 Pv 297/95-3). Matka dieťaťa doložila aj fotokópiu listu s vulgárnym textom adresovaným maloletej [REDAKOVANÉ], ktorý podľa nej doručil jej dcére maloletý sused [REDAKOVANÉ].

Na základe toho sa domáha, aby ústavný súd vyslovil, že práva jej dcéry [REDACTED] uvedené v Dohovore o právach dieťaťa v čl. 3 a 16 boli nečinnosťou policajných a správnych orgánov - oddelenia sociálnej starostlivosti o rodinu a dieťa Okresného úradu Košice I porušené.

II.

Ústavný súd na neverejnom zasadnutí dňa 22. júla 1997 podnet predbežne prerokoval a po zistení, že spĺňa náležitosti predpísané § 20 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 293/1995 Z. z. uznesením rozhodol o jeho prijatí na ďalšie konanie.

Ústavný súd:

1. / Dňa 28. júla 1997 prípisom požiadal Okresný úrad Košice I, oddelenie sociálnej starostlivosti o rodinu a dieťa, o zaslanie spisového materiálu týkajúceho sa maloletej [REDACTED]. Okresný úrad bol súčasne vyzvaný na zaujatie stanoviska k veci, ako aj na oznámenie spôsobu vybavenia podnetov pani [REDACTED] ktoré vo veci ochrany práv svojej dcéry učinila na oddelení starostlivosti o rodinu a dieťa od roku 1995.

2. / O zapožičanie spisov bolo toho istého dňa požiadané aj Obvodné oddelenie Policajného zboru Slovenskej republiky Košice-Sever.

3. / Starosta Miestneho úradu Košice-Sever bol dňa 28. júla 1997 požiadaný o oznámenie spôsobu vybavenia sťažnosti pani [REDACTED] zo dňa 6. augusta 1996 pod č. 7065/96.

4. / Odbor všeobecnej vnútornej správy Okresného úradu Košice I bol dňa 4. augusta 1997 požiadaný o zapožičanie spisu č. VVS-Pr/482/96.

5. / O vyjadrenie k veci bola dňa 5. septembra 1997 požiadaná PhDr. [REDACTED], klinická psychologička.

Osobný spis [REDACTED] doručený ústavnému súdu dňa 28. augusta 1997 sp. zn. Om 224/91 obsahoval rôzne písomnosti týkajúce sa maloletej [REDACTED] (návrh na úpravu práv

a povinností rodičov, určenie výživného pre maloletú [REDAKOVANÉ], rozsudok Mestského súdu v Košiciach o rozvoze manželstva [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] z roku 1987, rozhodnutie o výchovnom opatrení - formou dohľadu nad maloletou [REDAKOVANÉ] z dôvodu nedostatočnej starostlivosti o ňu jej matkou (1988), znalecké posudky znalkyň z odboru pedopsychológie na zodpovedanie otázok týkajúcich sa vzťahov maloletej s otcom, rozsudok Okresného súdu Košice 1 (P 352/91-91) o zvýšení výživného). V spise sa však nenachádzal žiadny záznam o riešení zásahov do súkromia maloletej [REDAKOVANÉ] ale ani ich dokumentovanie.

Odbor sociálnych vecí Okresného úradu Košice I k meritu veci - nezákonným zásahom do súkromného života maloletej [REDAKOVANÉ] - nezaujal stanovisko; vo svojom vyjadrení vedúca tohto odboru vlastne iba opísala situáciu v rodine [REDAKOVANÉ] - a to, že pre nedostatočnú starostlivosť rodičov [REDAKOVANÉ] boli maloleté deti zverené do opateru ich starej matky. Po jej smrti ostali deti v starostlivosti otca. V tomto vyjadrení Okresný úrad Košice I síce konštatuje, že matka maloletej [REDAKOVANÉ] dňa 31. mája 1995 hlásila fyzické napadnutie dcéry, neuvádza sa však, akú ochranu jej oddelenie starostlivosti o rodinu a dieťa poskytlo. V ďalšom okresný úrad uvádza, že vzhľadom na zdravotný stav maloletého [REDAKOVANÉ] tento orgán nepovažoval za vhodné uloženie „výchovného opatrenia otcovi“. Verbálne útoky a urážlivé výroky na adresu maloletej [REDAKOVANÉ] nepatrili podľa vyjadrenia vedúcej oddelenia sociálnych vecí Okresného úradu Košice I do kompetencie tohto oddelenia. Súčasne ale neuviedla orgán, do ktorého kompetencie, podľa jej názoru, by takéto útoky smerujúce proti maloletému dieťaťu mali patriť.

Z osobného spisu maloletých detí [REDAKOVANÉ] (sp. zn. Om 9/84), ktorý Okresný úrad Košice I ústavnému súdu doručil bez vyzvania, bolo okrem iného zistené, že Obvodný úrad Košice I dňa 21. júna 1995 požiadal Pedagogicko-psychologickú poradňu v Košiciach o vyšetrenie maloletého [REDAKOVANÉ] a doporučenie riešenia výchovného problému s ním, pretože sa správa agresívne voči spolužiacke.

Vo veci vykonávalo šetrenie aj Obvodné oddelenie Policajného zboru Košice - Sever, ktoré dňa 13. augusta 1997 predložilo tri spisové materiály: PZ - P - 720/96, PZ - P - 850/96 a PZ - ČTS - 480/95 týkajúce sa podaní [REDAKOVANÉ], ktoré na ich oddelení evidovali. V sprievodnom liste sa uvádza, že útoku na maloletú dcéru sa týka len podanie vedené pod číslom PZ - ČTS - 480/95, kde podstatou šetrenia bolo ublíženie na zdraví maloletej [REDAKOVANÉ] ktorého skutku sa dopustil maloletý [REDAKOVANÉ]. Vec bola oznámená dňa 24. mája 1995. Táto vec bola pre deliktuálnu nespôsobilosť páchatel'a podľa § 159 ods. 2 Tr. por. odložená (bolo zistené, že skutok sa stal, ale pre nedostatok veku páchatel'a nebolo vo veci ďalej konané). Proti rozhodnutiu o odložení veci (uznesenie č. ČTS - 480/95 zo dňa 19. júna 1995) podala [REDAKOVANÉ] sťažnosť na Obvodnú prokuratúru Košice I. Prokurátor obvodnej prokuratúry 20. februára 1996 pod sp. zn. 2 Pv 297/95-3 pani [REDAKOVANÉ] oznámil, že rozhodnutie je v súlade so zákonom. Zároveň ale konštatoval, že existujú výchovné opatrenia, ktorými možno postihovať aj osoby mladšie ako 15 rokov. Keďže návrhy v tomto smere môže podať len príslušný orgán štátnej správy, zaslal prokurátor dňa 20. februára 1996 signalizáciu Obvodnému úradu Košice I. Obvodný prokurátor navrhol vykonať v rodine maloletého [REDAKOVANÉ] šetrenie, prípadne podať súdu návrh na začatie konania vo veci nariadenia ústavnej výchovy a týmto spôsobom zabrániť maloletému v páchaní ďalšej nezákonnej činnosti. O prijatých opatreniach žiadal podať informáciu. Až po urgencii odpovede okresným prokurátorom Obvodný úrad Košice I oznámil, že bol predvolaný otec maloletého [REDAKOVANÉ], ktorý uviedol, že správanie jeho syna sa zhoršilo v dôsledku úrazu po autohavárii. Okresný úrad preto navrhol otcovi liečenie syna v Detskej psychiatrickej liečebni v Hrani. Na ďalší dotaz obvodnej prokuratúry zo dňa 9. apríla 1996, ktorým žiada oznámiť opatrenia prijaté voči maloletému [REDAKOVANÉ] už Okresný úrad Košice I vôbec neodpovedal.

Preskúmaním spisového materiálu Obvodného oddelenia Policajného zboru Košice - Sever sp. zn. PZ - P- 720/96 bolo zistené, že aj tento prípad bol o. i. hlásením zásahov do súkromného života maloletej [REDAKOVANÉ]. Obvodné oddelenie Policajného zboru SR vec postúpilo Okresnému úradu Košice I s tým, že za páchatel'ov priestupku proti občianskemu spolunažívaniu boli označení: [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] - otec maloletých [REDAKOVANÉ]

a [REDACTED], ale aj [REDACTED] s odôvodnením, že menovaná obviňuje deti a v minulosti sa už sťažovala na menovaného aj na iných susedov.

Na základe oznámenie Obvodného oddelenia Policajného zboru SR Košice - Sever pod č. P -720/96 zo dňa 8. októbra 1996 bolo Okresným úradom Košice I - odborom všeobecnej vnútornej správy začaté konanie len vo veci priestupku proti občianskemu spolunažívaniu podľa § 49 ods. 1 písm. d) zákona č. 372/1990 Zb. Vec bola vedená pod sp. zn. 482/96/Zá. Obvinený bol [REDACTED], [REDACTED] - otec maloletého [REDACTED]. Priestupkové oddelenie dospelo k záveru, že skutok, o ktorom sa konalo, nie je priestupkom. Konanie bolo zastavené. Priestupkové oddelenie sa nezaoberalo verbálnymi útokmi proti maloletej [REDACTED].

Zo spisového materiálu okresného úradu sp. zn. 482/96/Zá teda nevyplýva, že by sa tento zaoberal útokmi na maloletú [REDACTED] napriek tomu, že matka maloletej tieto v zápisnici spísanej pred Obvodným oddelením Policajného zboru SR Košice - Sever výslovne uvádzala. Priestupkové oddelenie začalo v tejto veci konanie 8. októbra 1996 a rozhodnutie vo veci je datované až dňom 14. júla 1997 (doručenky účastníkom sa v spise nenachádzajú). Spisový materiál bol ústavnému súdu zaslaný až 28. augusta 1997, pričom o zaslanie spisu bol Okresný úrad Košice I ústavným súdom požiadaný ešte dňa 4. augusta 1997. Jednotlivé úkony sú datované ešte v roku 1996, posledný bol uskutočnený v januári 1997. Po tomto termíne už nebol vo veci urobený žiadny úkon. Ale aj dovtedy vykonané úkony ani náznakom nesmerovali k ochrane práv maloletej [REDACTED].

Miestna kontrolórka mestskej časti Košice - Sever ústavnému súdu dňa 18. augusta 1997 oznámila, že sťažnosť pani [REDACTED] postúpila z dôvodu vecnej príslušnosti Okresnému úradu Košice I dňa 15. augusta 1996, o čom upovedomila aj pani [REDACTED]. Miestna kontrolórka v prílohe doložila prípis Krajského úradu v Košiciach zo dňa 24. septembra 1996, ktorým jej krajský úrad oznamuje, že „sociálna pracovníčka obvodného úradu prešetrila situáciu; otca maloletého [REDACTED] informovala o návrhu na kontrolné psychologické a psychiatrické vyšetrenie jeho syna. Bol upozornený na potrebu zintenzívnenia výchovného pôsobenia na syna a na možnosť podania podnetu na nariadenie

ústavnej výchovy.“ V liste sa ďalej konštatuje, že maloletý [REDACTED] je od roku 1992, kedy mal úraz hlavy, v ambulantnom liečení MUDr. [REDACTED] a klinickej psychologičky PhDr. [REDACTED]. V máji 1996 bol hospitalizovaný na oddelení detskej psychiatrie. Dňa 1. októbra 1996 mala byť otcovi, pri návšteve ambulancie Dr. [REDACTED], doporučená liečba v Detskej psychiatrickej liečebni v Michalovciach. (Dr. [REDACTED] ústavnému súdu oznámila, že posledné kontrolné vyšetrenie maloletého bolo uskutočnené v októbri 1996. Na ďalšie ho pozvala až dňa 5. septembra 1997 a 11. septembra 1997, zrejme až potom, čo sa o vec začal zaujímať ústavný súd. Dotaz ústavného súdu bol Dr. [REDACTED] zaslaný 5. septembra 1997. Doktorka [REDACTED] [REDACTED] pozvala práve na termíny 5. a 11. septembra 1997; [REDACTED] sa ale ani na jeden termín nedostavil.) V citovanom liste Krajského úradu v Košiciach na dotaz miestnej kontrolórky o opatreniach, ktoré majú byť prijaté odborom sociálnych vecí vo veci maloletého [REDACTED] [REDACTED], pracovníčka Krajského úradu v Košiciach - oddelenie sociálnoprávnej ochrany a kuratúry, do ktorého vecnej príslušnosti vec v tom čase patrila, oznámila, že sa zatiaľ (do 24. septembra 1996) nejavilo byť podanie podnetu na nariadenie ústavnej výchovy vhodným riešením. Referát starostlivosti o rodinu oddelenia sociálnoprávnej ochrany a kuratúry Krajského úradu Košice mal podľa ich vyjadrenia uložiť výchovné opatrenie - dohľad nad rodinným prostredím. Ďalej mal byť v pravidelnom kontakte s odborným lekárom maloletého [REDACTED] (Ako bolo už uvedené, v kontakte s ním nebol, keďže od októbra 1996 do 5. septembra 1997, kedy sa o vec začal zaujímať ústavný súd, maloletý [REDACTED] u psychologičky nebol, ani ho tam nikto neposielal, ani nepozýval.)

V spisovom materiály sp. zn. Om 9/84 Okresného úradu Košice I sa nachádzajú záznamy z vyšetrení sociálnej situácie v rodine [REDACTED] zo dňa 12. 6. 1996, 8. 8. 1996 a 10. 9. 1996. Záznamy nie sú dostatočne vyplnené a nemajú skoro žiadnu výpovednú hodnotu. Po 10. septembri 1996 sa už žiadny záznam o šetrení sociálnej situácie, ani iný úkon vo veci v spise nenachádza.

Na verejnom zasadnutí senátu ústavného súdu právna zástupkyňa podnecovateľky uviedla, že podľa Zákona o rodine a Zákona o štátnej správe sociálneho zabezpečenia č. 543/1990 Zb. bol to predovšetkým Okresný úrad Košice I, ktorý mal kompetencie na to,

aby mohol v praxi ochraňovať práva dieťaťa, na ktoré sa podnecovateľka odvoláva. Podnecovateľka využila svoje práva zakotvené v § 42 Zákona o rodine na to, aby upozornila na vážne zásahy do súkromia jej dcéry a výchovy následkom týchto pokračujúcich zásahov. Uviedla, že Okresnému úradu Košice I neboli neznáme problémy, s ktorými sa maloletá [REDAKOVANÉ] stretávala, i to, že je dlhodobo vystavovaná fyzickým aj verbálnym útokom zo strany iných osôb a napriek tomu neurobil žiadne účinné opatrenia, aby k zásahom nedochádzalo. Na pojednávaní právna zástupkyňa podnecovateľky rozšírila návrh aj o ustanovenie čl. 19 ods. 2 a čl. 41 ods. 1 ústavy.

Právna zástupkyňa Okresného úradu Košice I trvala na písomnom stanovisku zo dňa 22. augusta 1997. Tvrdila, že ani v jednom prípade nebolo preukázané, že by sa maloletý [REDAKOVANÉ] dopustil nejakého trestného činu. Okresnému úradu podľa nej žiaden orgán útoky nehlásil, ani škola, ani obvodné oddelenie policajného zboru. Konat' ale začali na základe oznámenia pani [REDAKOVANÉ]. Výchovné opatrenie však neuložili, lebo to v tomto prípade nebolo nutné. Vec riešili dotazmi na detskú psychiatričku a psychologičku.

V písomnom vyjadrení zo dňa 21. októbra 1997 okresný úrad namietal porušenie základného práva uvedeného v čl. 19 ods. 1 a 2 ústavy [REDAKOVANÉ] staršiemu (pričom bližšie neuviedol, kto a akým spôsobom práva pána [REDAKOVANÉ] porušil). [REDAKOVANÉ] žiadal priznať postavenie vedľajšieho účastníka v konaní pred ústavným súdom. K rodine [REDAKOVANÉ] uviedol, že Obvodný úrad Košice IV, v obvode ktorého predtým rodina bývala, uložil výchovné opatrenie formou „dohľadu“ matke z dôvodu zanedbávania starostlivosti o maloletú [REDAKOVANÉ]. Okresný úrad v tomto podaní vyslovil nesúhlas s tvrdením, že sa prípadu v roku 1997 vôbec nevenoval. „Dôvod pre uloženie výchovného opatrenia za celý čas riešenia veci nevzhladli.“ Okresný úrad vyslovil názor, že na konanie v tejto veci je príslušný všeobecný súd podľa § 11 Občianskeho súdneho poriadku a nie ústavný súd podľa čl. 127 ústavy.

III.

Ústavný súd Slovenskej republiky prijíma na ďalšie konanie len také podnety, ktoré obsahujú náležitosti ustanovené zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 293/1995 Z. z., jedine ak predkladateľ namieta porušenie vlastných práv. Podľa čl. 130 ods. 3 ústavy môže ústavný súd začať konanie aj na podnet právnických alebo fyzických osôb, ak namietajú porušenie svojich práv. Predkladateľka podnetu namietala porušenie práva v mene maloletej dcéry podľa čl. 130 ods. 3 ústavy.

Namietat' porušenie práv inej osoby môže iba zákonný zástupca takej osoby počas trvania zákonného zastúpenia za predpokladu, že podnet nie je v rozpore s účelom zastúpenia (II. ÚS 4/96). Predkladateľka podnetu predložila podnet v mene svojej maloletej dcéry počas trvania zákonného zastúpenia. Podnet podala v záujme ochrany práv svojej dcéry, teda v súlade s účelom zákonného zastúpenia.

Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 47/97 zo dňa 22. júla 1997 bol na ďalšie konanie prijatý podnet [REDAKOVANÉ], zákonnej zástupkyne maloletej [REDAKOVANÉ], ktorým navrhovala vysloviť, že práva jej maloletej dcéry uvedené v čl. 3 a 16 Dohovoru o právach dieťaťa boli porušené nečinnosťou Okresného úradu Košice I. Na pojednávaní dňa 15. októbra 1997 právna zástupkyňa navrhovateľky rozšírila podnet na začatie konania o návrh na vyslovenie porušenia práv maloletej [REDAKOVANÉ] uvedených aj v čl. 19 ods. 2 a čl. 41 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Rozšírenie návrhu o uvedené články súd uznesením pripustil.

Dňa 20. novembra 1989 bol v New Yorku prijatý Dohovor o právach dieťaťa. Pre Českú a Slovenskú Federatívnu Republiku nadobudol platnosť na základe svojho čl. 49 ods. 2 dňom 6. februára 1991 (Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí o pristúpení k Dohovoru - č. 104/1991 Zb.). Podľa čl. 153 Ústavy Slovenskej republiky na

Slovenskú republiku prechádzajú práva a povinnosti z medzinárodných zmlúv, ktorými bola viazaná Česká a Slovenská Federatívna Republika.

Predkladateľka podnetu namietala porušenie čl. 3 Dohovoru z dôvodu nečinnosti Okresného úradu Košice I vo veci ochrany práv zaručených jej dcére podľa čl. 16 Dohovoru.

Článok 3 Dohovoru stanovuje všeobecnú povinnosť zaistiť blaho dieťaťa všetkými vhodnými prostriedkami:

„1. Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú zabezpečiť dieťaťu takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre jeho blaho, pričom berú ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných jednotlivcov právne za neho zodpovedných, a robia pre to všetky potrebné zákonodarné a správne opatrenia.

3. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali štandardom ustanoveným kompetentnými úradmi, najmä v oblastiach bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a vhodnosti svojho personálu, ako aj kompetentného dozoru.“

Obsahom citovaných ustanovení je pozitívny záväzok štátu urobiť opatrenia, prostredníctvom ktorých sa každému dieťaťu zabezpečí možnosť uplatniť svoje práva zaručené Dohovorom. O pozitívnom záväzku Slovenskej republiky už ústavný súd uviedol, že Slovenská republika je viazaná pozitívnym záväzkom z tých medzinárodných zmlúv, ktoré ratifikovala a vyhlásila v svojej Zbierke zákonov, pokiaľ voči pozitívnemu záväzku nevysloví výhradu (II. ÚS 8/96). Pretože Slovenská republika nevyslovila výhradu voči namietnutým ustanoveniam Dohovoru, všetky štátne orgány Slovenskej republiky s právomocou konať vo vzťahoch, ktoré sú predmetom úpravy Dohovorom, majú povinnosť podniknúť účinné opatrenia na ochranu práv zaručených Dohovorom.

Ústavou Slovenskej republiky, ako aj medzinárodnými dohovormi o ľudských právach a slobodách, ktoré podľa čl. 11 ústavy majú povahu prameňa práva Slovenskej republiky, sa v Slovenskej republike nezaručuje iba to, že štátne orgány nebudú porušovať základné práva a slobody občanov. Práva a slobody zaručené ústavou štát chráni aj vo vzťahoch medzi súkromnými osobami. Z pozitívneho záväzku štátu vyplýva aj povinnosť štátnych orgánov zabezpečiť ochranu ústavou zaručeného práva, ktoré porušujú neštátne subjekty.

Ústava Slovenskej republiky zaručuje práva a slobody fyzickým osobám rozdielnou mierou podľa štátnej príslušnosti (čl. 52 ods. 1 a 2). Osobitný zreteľ berie na práva fyzických osôb za predpokladu príslušnosti k národnostnej menšine alebo etnickej skupine (čl. 33, 34). Ústava Slovenskej republiky nezaručuje práva a slobody rozdielnou mierou v závislosti od veku človeka. Práva a slobody sa maloletým zaručujú bez ohľadu na ich vek.

Podľa čl. 16 Dohovoru, porušenie ktorého je v prípade maloletej [REDAKOVANÉ] tiež namietané jej matkou,

„1. Žiadne dieťa nesmie byť vystavené svojvoľnému zasahovaniu do svojho súkromného života, rodiny, domova alebo korešpondencie ani nezákonným útokom na svoju česť a povesť.

2. Dieťa má právo na zákonnú ochranu proti takým zásahom alebo útokom.“

Podľa čl. 19 ods. 1 ústavy: „Každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena.“

Podľa čl. 19 ods. 2 ústavy: „Každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života.“

Podľa čl. 19 ods. 3 ústavy: „Každý má právo na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe.“

Aj keď predkladateľka podnetu nenamietala porušenie čl. 19 ústavy po porovnaní formulácie čl. 16 Dohovoru s čl. 19 ústavy ústavný súd dospel k právnomu názoru, že čl. 19 ústavy implikuje aj ochranu práva na súkromný a rodinný život maloletého spôsobom, ktorý

výslovne zaručuje čl. 16 Dohovoru v rozsahu ochrany pred svojvoľným zasahovaním do súkromného života, rodiny a pred nezákonným útokom na česť a povesť.

Predkladateľka podnetu, ale aj obvodný prokurátor Košice I upozorňovali Okresný úrad Košice I na okolnosti nasvedčujúce potrebu uplatniť právomoci, ktoré mu priznáva právny poriadok Slovenskej republiky. Na otázku ústavného súdu, prečo obvodný úrad neodpovedal na dožiadanie Obvodnej prokuratúry Košice I zo dňa 9. apríla 1996, jeho zástupkyňa na pojednávaní odpovedala, že „dieťa () je ešte stále v sústavnej starostlivosti a lekárka nedala ešte konečnú správu“. Tá istá zástupkyňa okresného úradu, ktorá spočiatku spochybnila, že k napádaniu maloletej vôbec došlo, neskôr uviedla, že nepovažovali za potrebné použiť výchovné opatrenia voči maloletému , lebo nebolo preukázané, že by sa niečoho takého bol dopustil. Nakoniec uviedla, že okresnému úradu bol známy len jeden fyzický útok a ublíženie na zdraví maloletej ; lebo „ak by boli vedeli o tom, že sa útoky opakujú, boli by použili všetky zákonné spôsoby a nečakali by až do tretieho zásahu“. Toto tvrdenie zástupkyne okresného úradu vyvracia žiadosť adresovaná pedagogicko-psychologickej poradni o vyšetrenie maloletého ktorú okresný úrad zaslal 21. júna 1995. Žiadosť o vyšetrenie okresný úrad zaslal po 17. máji 1995, teda v čase, keď bolo maloletej vážne ublížené na zdraví už po druhýkrát.

Rozporuplné výpovede boli zo strany zástupkyne Okresného úradu Košice I prednesené aj v otázke zaznamenávania hlásení a sťažností matky maloletej na zásahy do súkromia a cti jej dcéry, ako aj v otázke záujmu tohto štátneho orgánu o ňu z hľadiska odrazu verbálnych, písomných a fyzických útokov na jej ďalší duševný vývoj. Zástupkyňa okresného úradu tvrdila, že prax okresného úradu je taká, že oznámenia matky maloletej sa nezapisovali do jej osobného spisu, ale do spisu dieťaťa „problémového“, pričom zo skutočnosti, že ústavnému súdu bol bez toho, aby o to požiadal zaslaný osobný spis maloletých je možné usúdiť, že za problémové vo vzťahu k maloletej považoval Okresný úrad Košice I maloletých .

Zástupkyňa okresného úradu na verejnom pojednávaní dňa 15. októbra 1997 navrhla, aby bol vypočutý pán [REDAKOVANÉ] a iné osoby. Ústavný súd návrh odmietol z dôvodu, že účastníkom konania o podnete nie je iná rodina, ale Okresný úrad Košice I a že konanie je vedené z dôvodu zabezpečenia ústavných práv maloletej [REDAKOVANÉ]. Proti Okresnému úradu Košice I je vedené z dôvodu, že Dohovorom o právach dieťaťa Slovenská republika prevzala záväzok, že jeho štátne orgány budú zabezpečovať tie práva dieťaťa, na ktorých sa v tomto medzinárodnoprávnom dokumente dohodli.

Napriek tomu, že na pojednávaní pred ústavným súdom bola zástupkyňa okresného úradu poučená o tom, že protistrana v tomto konaní nie je rodina [REDAKOVANÉ], ale okresný úrad, v podaní doručenom súdu dňa 21. októbra 1997 Okresný úrad Košice I znova poukázal na porušovanie práv „dotknutej strany“, t.j. rodiny [REDAKOVANÉ] a žiadal, aby [REDAKOVANÉ] bolo priznané postavenie vedľajšieho účastníka. Tvrdenie Okresného úradu Košice I, že [REDAKOVANÉ] je „dotknutá strana“ je však v rozpore aj s jeho následným tvrdením, „že nebolo preukázané, aby sa maloletý [REDAKOVANÉ] dopustil nejakého trestného činu alebo priestupku, a preto nebolo nutné, aby mu zo strany Okresného úradu Košice I bolo uložené niektoré z výchovných opatrení“.

Okresný úrad Košice I v podaní zo dňa 21. októbra 1997 namietal pravdivosť tvrdení, že v roku 1997 sa prípadu vôbec nevenoval, pričom súdu neposkytol žiadny dôkaz, ktorým by svoju aktivitu dokumentoval. Ústavný súd Slovenskej republiky zaslal Okresnému úradu Košice I podanie navrhovateľky spolu so žiadosťou o zaslanie spisového materiálu i vyjadrenie sa k veci. Okrem iných dôkazov, vyhodnocovaním ktorých sa ústavný súd zaoberal, to boli aj spisy Okresného úradu Košice I a písomné stanovisko vedúcej odboru sociálnych vecí Okresného úradu Košice I zo dňa 22. augusta 1997; ale aj oznámenie klinickej psychologičky PhDr. [REDAKOVANÉ] zo dňa 19. septembra 1997, na základe ktorých ústavný súd zistil, že štátny orgán, ktorému bola zákonom zverená právomoc poskytovať deťom v naliehavých prípadoch okamžitú pomoc, túto pomoc [REDAKOVANÉ] neposkytol napriek tomu, že dňa 31. júla 1997 jej bolo na zdraví ublížené už po tretí raz (matka dieťaťa doložila lekárske správy z Fakultnej nemocnice L. Pasteura - kliniky úrazovej chirurgie a neurologickej ambulancie MUDr. [REDAKOVANÉ]). Okresný úrad Košice I

taktiež namietal, že na konanie v predmetnej veci je príslušný všeobecný súd. K tomu je potrebné uviesť, že podľa § 7 zákona č. 99/1963 Zb. v znení neskorších predpisov (OSP), v občianskom súdnom konaní súdy prejednávajú a rozhodujú veci, ktoré vyplývajú z občianskoprávných, pracovných, rodinných, družstevných, ako aj z obchodných vzťahov (včítane podnikateľských a hospodárskych vzťahov), pokiaľ ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú o nich iné orgány. Iné veci prejednávajú a rozhodujú súdy v občianskom súdnom konaní, len ak to ustanovuje zákon.

Podľa § 42 ods. 1 Zákona o rodine záujem spoločnosti na riadnej výchove detí oprávňuje občanov aj spoločenské organizácie, aby upozornili na zásadné chovanie detí ich rodičov. Na takéto chovanie detí alebo vážne porušenie práv a povinností rodičov môžu občania aj spoločenské organizácie upozorniť národný výbor (teraz okresný úrad), súd alebo iný štátny orgán, ktorý je potom povinný uskutočniť vhodné výchovné opatrenia.

Podľa § 24 písm. b) a c) zákona č. 543/1990 Zb. o štátnej správe sociálneho zabezpečenia v znení neskorších predpisov obec poskytuje deťom v naliehavých prípadoch okamžitú pomoc a chráni deti pred škodlivými vplyvmi, ktoré ohrozujú ich riadnu výchovu. Podľa § 20 písm. a) citovaného zákona okresný úrad rozhoduje v naliehavých prípadoch o okamžitom umiestnení dieťaťa do náhradnej výchovy nahradzujúcej výchovu rodičov dovedy, kým rozhodne súd. Podľa písm. e) navrhuje súdu nariadenie a zrušenie ústavnej výchovy, obmedzenie, prípadne pozbavenie rodičovských práv.

Prostriedky výchovy, ktoré môže orgán verejnej správy použiť, sú: napomenutie maloletého, jeho rodičov, prípadne ďalších osôb zodpovedných za výchovu dieťaťa, dohľad nad maloletým a obmedzenia uložené maloletému (§ 43 Zákona o rodine). Všetky tieto opatrenia ukladá orgán verejnej správy podľa zákona č. 71/1967 Zb.

Podľa § 45 ods. 3, ak je výchova dieťaťa vážne ohrozená alebo vážne narušená a iné výchovné opatrenia nevedli k náprave, alebo ak z iných závažných dôvodov nemôžu rodičia výchovu dieťaťa zabezpečiť, môže súd nariadiť ústavnú výchovu. Návrh na nariadenie ústavnej výchovy podáva príslušný orgán štátnej správy. Podľa zákona

č. 472/1990 Zb. o organizácii miestnej štátnej správy miestnu štátnu správu vykonávali okresné úrady a obvodné úrady. Podľa § 1 ods. 2 citovaného zákona okresné a obvodné úrady mali spolupracovať s inými štátnymi orgánmi a s obcami (1. 1. 1997 nadobudol pre oblasť štátnej správy sociálneho zabezpečenia právoplatnosť zákon č. 222/1996 Z. z., ktorý novelizoval zákon č. 472/1990 Zb.). Podľa § 1 tohto zákona sa na výkon miestnej štátnej správy zriaďujú krajské úrady a okresné úrady; iným orgánom štátnej správy, obciam alebo iným právnickým osobám sa môže výkon miestnej štátnej správy zveriť len osobitným zákonom. Aj v prípade použitia ustanovení § 84 ods. 1 a 86 Trestného zákona návrh podáva tento orgán štátnej správy. (Podľa § 86 Tr. zák. ak je to potrebné na zabezpečenie riadnej výchovy osoby mladšej ako 15 rokov, ktorá spáchala čin, ktorý by ináč bol trestným činom môže jej súd nariadiť ochrannú výchovu.)

Okresný úrad Košice I v konaní pred ústavným súdom nepredložil ani nenavrhol dôkaz o tom, že na žiadosť obvodného prokurátora Košice I odpovedal oznámením, aké opatrenia prijal proti porušovateľovi práv [REDAKOVANÉ]. Pracovníci okresného úradu niekoľkokrát upozornili otca maloletého [REDAKOVANÉ] na potrebu zintenzívnenia výchovného pôsobenia na svojho syna. Tiež ho upozornili na možnosť podania podnetu na nariadenie ústavnej výchovy. K podaniu takého návrhu však nedošlo ani vtedy, keď maloletý opakovane ublížil na zdraví [REDAKOVANÉ] (čím splnil aj podmienku podania návrhu na nariadenie ochrannej výchovy podľa § 86 Tr. zák.). Pracovníčka Okresného úradu Košice I na ústnom prerokovaní veci pred ústavným súdom nevyužitie ďalších zákonom ustanovených právomocí úradu odôvodnila zdravotným stavom maloletého [REDAKOVANÉ]. S prihliadnutím na okolnosť, že maloletý pri nehode v roku 1992 utrpel úraz hlavy, po ktorom sa liečil na detskej psychiatrii, Okresný úrad Košice I upustil od uplatnenia ďalších právomocí, neuložil mu výchovné opatrenie ani podľa § 43 Zákona o rodine. Okresný úrad Košice I nepredložil ústavnému súdu dôkaz o tom, že svoje právomoci neuplatnil až po posúdení oprávnených záujmov oboch maloletých, [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ]. Z vyjadrení účastníkov konania pred ústavným súdom a z materiálov predložených ústavnému súdu ústavný súd usúdil, že Okresný úrad Košice I sa vôbec nezaoberal otázkou splnenia svojej zákonom ustanovenej povinnosti chrániť [REDAKOVANÉ] pred škodlivými vplyvmi ohrozujúcimi jej riadnu výchovu. Nesplnením tejto

povinnosti Okresný úrad Košice I porušil povinnosť, ktorá aj tomuto štátnemu orgánu vyplýva z čl. 3 bod 3 Dohovoru v spojení s čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

Z vykonaného dokazovania, ako bolo vyššie uvedené, ústavný súd dospel k záveru, že Okresný úrad Košice I nezabezpečil maloletej [REDAKOVANÉ] takú ochranu a starostlivosť, aby vytvoril podmienky pre uplatnenie práva, ktoré jej zaručuje Ústava Slovenskej republiky a Dohovor o právach dieťaťa. Porušenie práv zo strany Policajného zboru Slovenskej republiky zistené nebolo z dôvodu, že maloletý nebol trestne zodpovedný a Trestný poriadok neumožňuje vykonať ďalšie opatrenia.

Článkom 41 ústavy sa manželstvu, rodičovstvu a rodine priznáva ochrana v rámci piateho oddielu druhej hlavy ústavy, ktorý má názov Hospodárske, sociálne a kultúrne práva. Ak by sa pri vymedzovaní obsahu práv priznaných podľa čl. 41 neprihliadlo na názov piateho oddielu druhej hlavy ústavy, medzi právom na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 a medzi ochranou manželstva, rodičovstva a rodiny podľa čl. 41 by nebol rozdiel. Ústavodarca však obe práva upravil v rozdielnych oddieloch ústavy preto, aby sa s obomi ustanoveniami ústavy spojil iný obsah, aby štát mal iné povinnosti pri zabezpečovaní práv, ktoré priznal oprávneným osobám.

Článok 41 ústavy priznáva ochranu manželstva, rodičovstva a rodiny ako inštitútom. Táto ochrana sa poskytuje prostredníctvom početných právnych noriem rodinného, finančného alebo aj trestného práva (napr. § 13 zákona o rodine č. 94/1963 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ktorý konštatuje, že manželstvo nemôže uzavrieť maloletý, § 15 písm. b) zákona č. 286/1992 Zb. o daniach z príjmov v znení neskorších predpisov, v ktorom sa konštatuje, že základ dane sa zníži o 9 000,-Sk ročne na vyživované dieťa žijúce v spoločnej domácnosti s daňovníkom - fyzickou osobou a pod.), ktorých základom nie sú subjektívne práva, ale ktoré vychádzajú z materiálnej podstaty zmyslu a účelu manželstva i rodiny, ako sa tieto po stáročia rešpektujú v európskom kultúrnom priestore. Ochrana rodiny zaručená čl. 41 ods. 1 ústavy nie je v príčinnej súvislosti s namietnutým porušením práv v konaní o podnete [REDAKOVANÉ].

Z týchto dôvodov ústavný súd nemohol priznať porušenie práva maloletej ■
uvedených v čl. 41 Ústavy Slovenskej republiky.

Poučenie: Podľa čl. 133 ústavy proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu
nemožno podať opravný prostriedok.